

Københavns Universitet

Vælgernes brug af kandidattest

Bhatti, Yosef; Dahlggaard, Jens Olav; Hansen, Jonas Hedegaard; Hansen, Kasper Møller

Publication date:
2014

Document license:
[CC BY](#)

Citation for published version (APA):
Bhatti, Y., Dahlggaard, J. O., Hansen, J. H., & Hansen, K. M. (2014, apr). Vælgernes brug af kandidattest.

Vælgernes brug af kandidattest

Af Yosef Bhatti, Jens Olav Dahlgaard, Jonas Hedegaard Hansen og Kasper Møller Hansen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Tag kandidattesten¹ og find ud af, hvem du er enig med. Sådan lød tilbuddet på dr.dk i forbindelse med Kommunal- og regionalvalget d. 19. november 2013. Og det er ikke kun ved det seneste valg, at kandidattesten er blevet anvendt. I takt med internettets masseudbredelse er testene blevet en fast del af valgkampene i både Danmark og andre EU-lande, hvad end der er tale om lokale, nationale eller europæiske valg. I denne artikel sætter vi først fokus på, hvad en kandidattest egentlig er for en størrelse. Herefter fokuserer vi på anvendelsen af testene, og hvilken effekt de har på vælgerne. Til sidst diskuterer vi hvilke potentielle gevinster og risici, der er ved udbredelsen af kandidattests.

Hvad er en kandidattest og hvem laver den?

Når vælgerne søger information om, hvem de skal stemme på, er kandidattestene en mulighed. Her svarer vælgerne typisk på 10-20 politiske spørgsmål. Politikerne har på forhånd svaret på de samme spørgsmål. Dermed kan kandidattesten fortælle, hvilke politikere vælgeren er mest enig og uenig med i forhold til de stillede spørgsmål.

Selve udformningen af kandidattestene er genstand for debat. For det første diskuteres det, hvilke spørgsmål der skal stilles, idet nogle emner favoriserer visse partier frem for andre. For det andet diskuteres det, om alle spørgsmål skal tælle lige meget i udregningen af, hvilken kandidat vælgeren er mest enig med. For det tredje er der en risiko for, at politikerne ikke svarer ærligt på spørgsmålene, men i stedet spekulerer i at svare det, som de fleste af vælgerne vil svare. Det er i den forbindelse ikke usædvanligt, at partierne fortæller deres kandidater, hvad de bør svare på spørgsmålene.

Hvem og hvor mange bruger kandidattest?

Ved Folketingsvalget i 2011 var der ifølge den danske valgundersøgelse ca. 30 procent af vælgerne, som i løbet af valgkampen brugte en kandidattest.

Det er ikke et repræsentativt udsnit af vælgerne, som anvender kandidattestene. For det første er der en større andel af unge, der anvender testene, hvilket hænger sammen med, at de unge i højere grad anvender internettet. For det andet kræver det en aktiv indsats at finde frem til testene. Det betyder, at der er en overvægt af borgere med høj politisk interesse, som anvender kandidattestene. De borgere, som har besluttet sig for, at de ikke vil stemme til valget, er således mindre sandsynlige besøgende på siderne. Yderligere viser udenlandske undersøgelser, at brugerne har en højere politisk viden end den gennemsnitlige befolkning. Således tyder det på, at de borgere, som måske i højest grad ville have glæde af at anvende en kandidattest, samtidig er den gruppe, der sjældnest anvender testene.

Hvilken effekt har kandidattest på vælgerne?

Kandidattest kan tænkes at have en række forskellige effekter på vælgerne og dermed også på valgresultatet. Vi vil her gennemgå tre typer af effekter, som testene kan tænkes at have. Erfaringer fra Schweiz og Tyskland viser, at kandidattestene gennemsnitligt set øger vælgernes politiske interesse og motivation for at søge mere information i andre kanaler. Når vælgernes politiske interesse og viden stiger,

¹ Vi bruger i denne artikel konsekvent ordet 'kandidattest', men ord som valgquiz, kandidatquiz, valgapp og kandidatmatch kan alle findes brugt om det samme. Hvis du vil læse mere om kandidattest på engelsk, er det en god ide at søge efter 'voting advice applications'. Et alternativ til kandidattest er, at eksperter og/eller partierne placerer partierne på nogle forskellige spørgsmål, som så danner grundlag for vælgerens grad af enighed med partiet. Denne partitest er især udbredt i Holland og blev også anvendt ved seneste EU-valg i hele Europa (www.euprofiler.eu) og gentages ved EU-valget i 2014 (www.euvox2014.eu).

bør det smitte positivt af på valgdeltagelsen. Udenlandske undersøgelser viser da også, at en god portion af dem, der tager kandidattesten, svarer, at det har haft en positiv indflydelse på deres beslutning om at stemme. Således er der en indikation for, at kandidattestene har en positiv effekt på valgdeltagelsen, men man skal dog være noget varsom med denne konklusion, hvilket vi vender tilbage til om lidt.

Endelig kan man tænke, at kandidattestene påvirker, hvor vælgerne sætter sit kryds. Således svarer 15 procent af vælgerne i en schweizisk undersøgelse, at de kopierede kandidattestens resultat direkte over på deres stemmeseddel. I en hollandsk undersøgelse svarer 3-9 procent af de forskellige partiers vælgere, at de i høj grad har stemt på partiet på grund af kandidattesten. Dermed tyder det altså på, at det er med rette, at partierne og kandidaterne giver en vis prioritet til kandidattestene. Det er dog ikke muligt i ovenstående opgørelser at sondre mellem, om vælgerne blot bliver bekræftet i deres politisk valg eller reelt bliver påvirket til at stemme anderledes af at benytte en kandidattest.

Der er samlet set tegn på, at kandidattestene har en effekt på valgdeltagelsen samt vælgernes politisk interesse og partivalg. I hvert fald når man spørger vælgerne selv. Det er væsentligt at udvise forbehold over for en sådan konklusion. Erfaringsmæssigt ved vi, at vælgerne har svært ved selv at give et præcist billede af, hvordan forskellige faktorer påvirker dem, hvilket især gælder deres beslutning om at stemme. Hvad angår partivalget, skal man være opmærksom på, at vælgerne, der er aktivt søgende efter information, i højere grad lader sig påvirke af information, som stemmer overens med deres eksisterende politiske verdensbillede.

Demokratiske muligheder og risici ved kandidattest

Kandidattest i forbindelse med valg er noget, der er kommet for at blive. Derfor er det væsentligt at gøre sig nogle overvejelser om, hvilke konsekvenser det har i bredere demokratisk forstand.

Tager man de positive briller på, giver kandidattestene mulighed for at få politisk information på en hurtig, simpel og måske endda sjov måde. For den del af vælgerbefolkningen, som finder politik for indviklet og svært til, at de gider sætte sig ind i det, kan testene dermed være en god indgangsvinkel.

En yderligere positiv effekt kan være, at kandidattestene kan være det første skridt til at øge vælgerens interesse og søgen efter mere information. Når kandidattesten er overstået, bliver man typisk udsat på en side, der handler om valget, og dermed er vælgeren i et politisk univers på nettet, som hun kan navigere rundt i.

Der er imidlertid også nogle risici ved testen. For det første er der en bekymring for, at testene manipuleres. De underliggende koder, som afgør, hvilke kandidater, der kommer frem ved testens afslutning, er svære at gennemskue. Det giver udviklerne en betydelig magt. Yderligere kan politikerne og partierne potentielt spekulere i at svare på en måde, som de tror, at vælgerne også vil svare, selvom de agter at føre en anden politik.

En anden kritik, som har været rejst, er, at kandidattestene er med til at simplificere komplekse politiske spørgsmål til et spørgsmål om for og imod. Hvis vælgerne ikke søger anden information, får de ikke indsigt i argumenterne for og imod, og netop afvejningen af de forskellige argumenter er et centralt aspekt i nogle demokratiteorier. I forlængelse heraf reduceres valget til at omhandle de spørgsmål og emner, som er udvalgt til at være en del af kandidattesten. Det kan favorisere visse partier, og det kan resultere i, at vigtige politiske spørgsmål ikke tages i betragtning af vælgerne, fordi de ikke indgår i quizen.

En tredje type risici er, at kandidattestene typisk udelukkende har fokus på fremtiden. Med dette menes, at spørgsmålene handler om, hvad politikerne agter at gøre i den kommende valgperiode. En vigtig funktion, som valghandlingen udfylder i et repræsentativt demokrati, er imidlertid bagudrettet. Således bør vælgerne, når de stemmer, også evaluere, hvorvidt de mener, deres nuværende repræsentanter har præsteret.